

นิธิ เอียวศรีวงศ์: เกี่ยวกับความเข้าใจต่อการเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519

[ประชาไท / ข่าว](#)

Submitted on Thu, 2020-08-13 23:06

หมายเหตุ: เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2563 ศาสตราจารย์ ดร.นิธิ เอียวศรีวงศ์ นักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ได้เผยแพร่ข้อเขียนของเขาต่อสาธารณะในประเด็นเกี่ยวข้องกับความเข้าใจต่อเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 โดยการเผยแพร่เกิดขึ้นหลังจากที่สำนักข่าวแห่งหนึ่งนำเสนอบทสัมภาษณ์นิธิโดยมีประเด็นคาดเคลื่อนบางประการ และสำหรับข้อเขียนของนิธิที่มีการเผยแพร่ล่าสุดมีรายละเอียดดังนี้

คำเตือนแบบหวัดดีแก่กลุ่มซึ่งกำลังเคลื่อนไหวทางการเมืองในขณะนี้คือ ระวังจะนำไปสู่การนองเลือดเช่นเหตุการณ์ ๖ ตุลา ทั้งนี้รวมทั้งสำนักข่าวที่เพิ่งสัมภาษณ์ผมไปเมื่อเร็วๆ นี้ด้วย คุณจะคิดหรือพูดอย่างไรเกี่ยวกับ ๖ ตุลาก็ได้ เพราะมีอะไรที่ไม่ชัดและคลุมเครืออยู่ในเรื่องนี้อีกมาก แม้แต่ผู้ที่ลงมือทำวิจัยเรื่องนี้โดยตรงก็ยอมรับว่าตอบไม่ได้หลายเรื่อง แต่อย่าเอาความคิดและคำพูดของคุณมายัดใส่ปากผมในพาดหัวข่าว

ไม่ว่าจะหวัดดีหรือหวังร้ายต่อผู้เคลื่อนไหว แต่ในทัศนะของผม (ซึ่งอาจผิดหรือถูกก็ได้) เป็นความเข้าใจต่อเหตุการณ์ ๖ ตุลาอย่างคลาดเคลื่อนมาก

ภาพที่ฝังใจคนจำนวนมากโดยไม่ทันได้ไตร่ตรองให้ตีความแย้งกับข้อมูลอื่นๆ ที่เรารู้เกี่ยวกับ ๖ ตุลา ก็คือ เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นอย่าง spontaneous หรืออย่างฉับพลันโดยไม่ได้จัดการไว้ล่วงหน้า เพราะฝูงชนถูกกระตุ้นจากภาพ"แขวน

คอ" ที่เชื่อกันว่าตั้งใจหมิ่นสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชในขณะนั้น (ไม่ว่าภาพที่เผยแพร่จะถูกแต่งภาพหรือไม่ก็ตาม) ผู้คนที่จงรักภักดีจึงโกรธแค้นและพากันออกมาทำร้ายผู้ชุมนุมในธรรมศาสตร์

แต่ผู้คนที่ยังจำได้ดีว่า มีเครือข่ายวิทยุยานเกราะที่กระจายข่าวและความโกรธแค้นนี้ มีลูกเสือชาวบ้านจากทั่วประเทศที่มีผู้จัดรถบัสขนเข้ากรุงเทพฯ อย่างไม่ขาดสาย มี ดชด.และพลร่มจากหัวหินที่ถูกสั่งให้เดินทางจากหัวหินให้ถึงกรุงเทพฯ ให้ทันเวลา ๕.๐๐ น.ของวันที่ ๖ ต.ค. (อาจมีกระต๊องและนวมพลแทรกอยู่ในแนวหน้าของฝูงชน, ฯลฯ

ทั้งหมดนี้เกิดขึ้นอย่าง spontaneous ฉับพลันเป็นปฏิกิริยาโต้ตอบเหตุการณ์"แขวนคอ"ไม่ได้ ต้องมีการจัดตั้ง, ต้องใช้เวลาเป็นหลายเดือนหรือเกินปี, ต้องมีการประสานงานของหน่วยงานต่างๆ, ต้องใช้เงินจำนวนมาก

และในบ่ายแก่ๆ วันนั้น กองทัพก็ออกมายึดอำนาจ ซึ่งจะเตรียมการในเวลาเพียงไม่กี่ชั่วโมงหลังจากเกิดการล้อมปราบอย่างป่าเถื่อนที่ธรรมศาสตร์แล้ว คิดและตัดสินใจยึดอำนาจ, หาทุน, ระดมกำลัง, วางแผนยุทธการ, เตรียมการเคลื่อนย้ายกำลัง, เตรียมการทางการเมืองหลังจากยึดอำนาจได้, ฯลฯ ด้วยเวลาเพียง ๑๐ ถึง ๑๑ ชั่วโมง โดยไม่มีการวางแผนเตรียมการไว้ล่วงหน้าเลย เป็นไปได้หรือ? รัฐประหารนะครับ ไม่ใช่ตี๊กตอก

ผมไม่ทราบหรือว่า ใครบ้างในกลุ่มคนที่ร่วมอยู่ในแผนการก่อภาวะจลาจลขึ้นกลางเมืองรู้อยู่แล้วว่าเรื่องจะลงเอยที่การยึดอำนาจในตอนเย็น คุณสมัคร สุนทรเวชรัฐใหม่, กลุ่มแม่บ้านที่เดินขบวนประท้วงการฟอร์มรัฐบาลของประชาธิปไตยรัฐใหม่, คุณอุทรา สนิทวงศ์รัฐใหม่, คุณอุทิศ นาคสวัสดิ์รัฐใหม่ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมชรัฐใหม่ แต่ผมค่อนข้างแน่ใจว่าลูกเสือชาวบ้านที่ถูกขนมาจากทั่วประเทศไม่รู้, พลพรรคคนพลไม่น่าจะรู้, และกระต๊องก็ไม่น่าจะรู้เหมือนกัน อย่างไรก็ตาม อื่นไกลเลย ส่วนใหญ่ของดชด.และพลร่มที่เดินทางมาจากหัวหินก็น่าจะรู้เหมือนกัน เขาสั่งอย่างไรก็ทำอย่างนั้น แต่ตำรวจและนักการเมืองที่เข้าไปรายงานเท็จในที่ประชุมค.ร.ม.น่าจะรู้

แม้กระนั้น การก่อภาวะจลาจลขึ้นกลางเมือง ก็สัมพันธ์อย่างแยกไม่ออกจากการยึดอำนาจในวันเดียวกัน เพราะการจลาจลถูกใช้เป็นเหตุผลของการยึดอำนาจ และที่จำเป็นต้องหาเหตุผลก็เพราะประเทศเพิ่งผ่านการล้มล้างเผด็จการอันเลื่องลือมาได้ยังไม่ถึง ๓ ปีเต็ม จึงจะต้องทำอะไรให้คนส่วนใหญ่ซึ่งไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับนักศึกษา และไม่ได้อยู่ฝ่ายเดียวกับฝ่ายขวาจัด ยอมรับการยึดอำนาจโดยคุณ (คือรับอย่าง"เฉยๆ" ไม่ว่าจะเห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารก็ตาม)

นักวิจัยที่ทำงานเกี่ยวกับ ๖ ตุลาพบว่า เหยื่อที่ถูกนำไปทำทารุณกรรมท่ามกลางสายตาของฝูงชน (และนักข่าว) นั้นเกือบทั้งหมดได้เสียชีวิตไปแล้ว ก่อนที่จะถูกนำไปแขวนคอแล้วพาดด้วยเก้าอี้, เผา, ตอกอก, ฯลฯ โดยอนุมานจากคำให้การของผู้อยู่ในเหตุการณ์ และผลการชันสูตรพลิกศพของร.พ.ตำรวจ คำถามคือฝูงชนเหล่านั้นทำไปเพื่ออะไร นักวิจัยตอบยังไม่ได้ แต่ผมคิดจากความสัมพันธ์ระหว่างการก่อจลาจลและการยึดอำนาจว่า นี่คือนโยบายที่ทหารไทยเรียนรู้จากสหรัฐฯ ได้แก่การทำให้เกิด shock and awe หรือสร้างความตระหนกและประหวั่นพรั่นพรึงสุดขีด

ปัญหาคือแคไคร? ไม่น่าจะเป็นนักศึกษาซึ่งถูกล้อมปราบอย่างป่าเถื่อนในธรรมศาสตร์อยู่แล้ว และไม่มีทางหลุดรอดไปไหนได้ แต่เพื่อสร้างความกลัวและประหวั่นพรั่นพรึงสุดขีดแก่คนตรงกลางๆ ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของสังคมไทย ทำให้คนเหล่านั้น "สตันท์" ไปหมด จนต้องดูขมเมื่อการยึดอำนาจในตอนเย็นมาถึง

ความป่าเถื่อนในวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ จึงไม่ spontaneous หรือเป็นธรรมชาติแน่

ย้อนกลับมาสู่การเตรียมการ บางส่วนของทุนสนับสนุนมาจากงบประมาณลับของหน่วยความมั่นคง โดยเฉพาะกอ.รมน. แต่เงินอย่างเดียวไม่พอ ยังต้องมีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐอื่นๆ เพื่อให้การเตรียมการสร้างกองกำลังเหล่านี้ดำเนินไปได้ ในขณะเดียวกัน ความสำเร็จก็ไม่ได้เกิดขึ้นจากการกระทำอย่างลับๆ ของหน่วยงานรัฐเพียงอย่างเดียว มีเหตุทางเศรษฐกิจและสังคมที่ประจวบเหมาะกับการดำเนินงานลับเหล่านี้ด้วย

ผมขอยกตัวอย่างกรณีเดียวคือขบวนการลูกเสือชาวบ้าน

ผมไม่เชื่อว่า การอบรมของวิทยากรจาก ตชด.และ กอ.รมน.เพียงอย่างเดียว จะเพียงพอสำหรับการสร้างพลังมวลชนขนาดใหญ่เช่นนั้นขึ้นได้ทั่วประเทศ แต่มันมีปัจจัยทางเศรษฐกิจ-สังคมบางอย่างหนุนหลังความสำเร็จนั้นอยู่ด้วยอย่างสำคัญ

ในช่วงนั้น คนไทยได้เปลี่ยนไปอย่างมากจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเริ่มมาจาก ๑๐-๑๕ ปีแล้ว นอกจากมีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นแล้ว คนไทยก็ยังหลุดมาเป็นปัจเจกที่ไร้ความผูกพันกับกลุ่มทางสังคมด้วย เพราะกลุ่มทางสังคมแบบเดิมเช่นเครือญาติ, ผู้อุปถัมภ์วัดและศิษย์หลวงพ่อบุญ, เครือข่ายเหมืองฝาย, งานบุญประจำถิ่น, ฯลฯ คลายตัวหรือสูญสลายไปจากชีวิตของผู้คน การไปรับการฝึกลูกเสือชาวบ้านทำให้เกิดกลุ่มทางสังคมในสถานะใหม่ ซ้ำกลุ่มนี้ยังเชื่อมโยงกับ"รัฐ"ผ่านการได้รับพระราชทานธงและผ้าพันคอ มีผลต่อการปรับเปลี่ยนความสัมพันธ์ของสมาชิกกลุ่มกับ"รัฐท้องถิ่น" (นับตั้งแต่ผู้ใหญ่บ้านขึ้นไปถึงเกษตรตำบล ป่าไม้ จนถึงนายอำเภอ) อย่างน้อยก็ในสำนึก แม้ไม่ใช่ในความเป็นจริงเสียทีเดียวก็ตาม

การเปิดอบรมลูกเสือชาวบ้านจึงได้รับการตอบรับอย่างดีจากชาวบ้านทั่วไป รวมทั้งชาวบ้านในเขตเมืองด้วย เพราะพวกเขาหลุดออกจากเยื่อใยของกลุ่มทางสังคมแบบเก่ามากเสียกว่าคนในชนบทด้วยซ้ำ

แต่ลูกเสือชาวบ้านไม่ได้มีแต่ชาวบ้าน ยังมีลูกหลานจากครอบครัวพ่อค้าใน"ตลาด"สมัครเข้าร่วมในแต่ละรุ่นด้วย และมักได้รับเลือกให้เป็นประธานรุ่น เพราะมีกำลังทรัพย์จะช่วยกิจการของรุ่นได้ หลังการพัฒนาเศรษฐกิจไปจาก ๑๐-๑๕ ปี ครอบครัวพ่อค้าเหล่านี้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีขึ้นอย่างมาก แต่เขาคือคนไร้เกียรติยศอย่างเดิม เป็นไอ้ลูกเจ๊กที่เหมาะสมแก่การรีดไถของอำนาจรัฐ นับตั้งแต่ตำรวจจราจรไปถึงที่ใหญ่กว่านั้น ดังนั้นการอุปถัมภ์ลูกเสือชาวบ้านในรุ่นเดียวกัน จึงกลายเป็นกำลังต่อรองให้แก่เขา ที่จะปกป้องเกียรติยศของตนเองให้ได้รับการปฏิบัติจากอำนาจรัฐด้วยความเคารพมากขึ้น อย่างน้อยนายอำเภอก็เกรงใจ ในช่วงนั้นหนังสือพิมพ์ทุกฉบับจะอุทิศหน้ากระดาษทั้งหน้าเพื่อรายงานข่าวสังคมของวงการลูกเสือชาวบ้าน แต่คนที่ถูกเรียงขึ้นมาเป็นข่าวนั้นล้วนไม่ใช่ "ชาวบ้าน" ทั้งนั้น ส่วนใหญ่คือคนในกลุ่มนี้

หลายคนที่ผมรู้ ใช้ฐานความสัมพันธ์นี้ไปสู่การเป็นนักการเมืองท้องถิ่นในภายหลัง

ไม่น่าแปลกใจอะไรที่มีรถบัสชนลูกเสือชาวบ้านเข้ากรุงมาตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลา อย่างเดียวกับพิธีรับพระราชทานธงที่สนามกีฬาในกรุงเทพฯ ก็เคยมีรถบัสชนลูกเสือชาวบ้านจำนวนมากเข้าร่วมพิธีอยู่แล้ว

๖ ตุลาจึงเป็นเหตุการณ์เฉพาะที่เกิดขึ้นในบริบทเฉพาะ ไม่ใช่ปฏิริยาธรรมชาติเหมือนคนถูกเตะแล้วต้องร้องไห้อยุไปทุกที

ดังนั้นผมจึงไม่เชื่อว่า การเคลื่อนไหวทางการเมืองครั้งนี้จะนำไปสู่ ๖ ตุลาภาคสอง เพราะเวลากระชั้นชิดเกินกว่าที่ฝ่ายความมั่นคงจะสร้างและจัดองค์กรได้ทัน

เมื่อตอนที่ผมให้สัมภาษณ์สำนักข่าวซึ่งยัดคำพูดของตนเองใส่ปากผมในพาดหัว ผมคิดว่าคงต้องใช้เวลาน้อยสัก ๖ เดือนกระมังจึงจะสามารถสร้างและจัดองค์กรเพื่อก่อความรุนแรงหรือก่อจลาจลขึ้นได้ แต่หลังจากนั้นผมกลับคิดว่าคงต้องใช้เวลานานกว่านั้นอีกมาก ซ้ำแม้ให้เวลาเป็นปีก็อาจทำไม่สำเร็จ ผมขอชี้ให้ดูอุปสรรคเพียงด้านเดียว

ราชการไทยนั้นได้ชื่อว่าไม่เคยทำงานร่วมกันได้จริง เพราะไม่ยอมประสานงานเข้าหากัน กลัวจะเสียอำนาจที่ตัวมีอยู่ แต่ในช่วงปี ๒๕๑๘-๙ มันมี direction และผลตอบแทนที่ชัดเจน จนทำให้องค์กรที่จัดตั้งขึ้นนั้นสามารถเชื่อมโยงประสานกันได้ (แม้กระนั้นก็มีการทำงานนอกคำสั่งอยู่มาก จากคำให้สัมภาษณ์ของผู้มีส่วนร่วมในภายหลัง) ผมคิดว่าในปัจจุบันยากหรือเป็นไปไม่ได้ที่จะเกิด direction อย่างนั้นอีก แม้แต่คุณประยุทธ์หรือประวิตรก็ไม่สามารถให้ direction อย่างนั้นได้อีกแล้ว จึงดูจะเป็นไปไม่ได้เอาเลยที่จะสร้างมีอบชอมบี้อขึ้นมาอย่างมีพลังพอจะหยุดความเคลื่อนไหวได้

แต่นั้นไม่ได้หมายความว่า จะไม่มีวันเกิดความรุนแรงขึ้นเลย ตรงกันข้าม ทางเลือกของฝ่ายอนุรักษ์นิยมเหลือน้อยลงจนไม่มีอะไรให้เลือกนอกจากความรุนแรงด้วยซ้ำ โอกาสที่จะเกิดความรุนแรงจึงมีสูงมาก เพียงแต่ว่าคราวนี้ฝ่ายอนุรักษ์นิยมต้องรับผิดชอบโดยตรงอย่างออกหน้ากับความรุนแรงนั้น เขาต้องรับผิดชอบต่อรายงานข่าวใน The New York Times, The Washington Post, The Guardian, และ Le Monde, ฯลฯ เอาเอง ท่ามกลางเศรษฐกิจที่ยังไม่โงหัว

ผมไม่สนับสนุนความรุนแรงหรือครับ แต่ก็ไม่ควรลืมนะว่า ประเทศไทยเป็นประเทศที่ทั้งผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครอง ถนัดจะใช้ความรุนแรงมาอย่างสืบเนื่อง จำเหตุการณ์ที่กรือเซะและตากใบได้ใช่ไหมครับ ในขณะที่เดียวกันก็ควรจำ คนจำนวนมากที่ถูกจับขังคุกเป็นปีๆ เพราะถูกกล่าวหาว่าทำความผิดในมาตรา ๑๑๒, ๑๑๖, เผาบ้านเผาเมือง, เป็นภัยต่อความมั่นคง, จนนหนีไปต่างประเทศก็ยังคงถูกตามล่าสังหาร ยังไม่พูดถึงความรุนแรงเชิงโครงสร้าง เช่นความยากลำบากของคนอีกมาก ที่ถูกทอดทิ้งให้อับจนคนแค่นด้วยปัญหาเศรษฐกิจ ฉะนั้นการบอกว่าเรื่องนี้อาจจบลง ด้วยความรุนแรง ก็ไม่ใช่เรื่องผิดประหลาดอะไรในกรณีของไทยหรือครับ

นิธิ เอียวศรีวงศ์

๑๓ ส.ค. ๒๕๖๓

แหล่งที่มา

เว็บไซต์ประชาไท. นิธิ เอียวศรีวงศ์: เกี่ยวกับความเข้าใจต่อการเกิดเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519.

เผยแพร่เมื่อ 13 สิงหาคม 2563. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2020/08/89027>